

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
URED ZASTUPNIKA REPUBLIKE HRVATSKE
PRED EUROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA
Zagreb, 23. svibnja 2023.

Analiza presude velikog vijeća

Sanchez-Sanchez protiv Ujedinjene Kraljevine
br. zahtjeva 22854/20

nema povrede čl. 3. Konvencije – zabrana mučenja

*Podnositelj zahtjeva nije dokazao postojanje stvarnog rizika
od izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta
u slučaju njegovog izručenja i osude u SAD-u*

Europski sud za ljudska prava (dalje: Europski sud) zasjedajući u velikom vijeću od 17 sudaca, 3. studenog 2022. presudio je da izručenje podnositelja zahtjeva u Sjedinjene Američke Države (dalje: SAD) ne bi predstavljalo povredu članka 3. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (dalje: Konvencija).

Podnositelj zahtjeva je meksički državljanin koji je temeljem tjeralice Sjedinjenih Američkih država (dalje: SAD) uhićen u Ujedinjenoj Kraljevini Velike Britanije i Sjeverne Irske (dalje: UK) zbog sumnje da je bio glavni šef zločinačkog udruženja za krijumčarenje droga sa sjedištem u Meksiku koje je nadziralo i upravljalo radom članova zločinačkog udruženja sa sjedištem u SAD-u, a sve u cilju stavljanja u promet droga u Atlanti (država Georgija). SAD su zamolnicom zatražile izručenje podnositelja radi vođenja kaznenog postupka temeljem četiri točke optužnice. U optužnici je navedeno da je jedan član zločinačkog udruženja umro zbog konzumiranja droge. Prema saznanjima Ministarstva pravosuđa SAD-a, podnositelj zahtjeva nije prethodno bio osuđivan. Okružni sud u UK, odlučujući o zamolnici za izručenje, smatrao je, pozivajući se na Smjernice za odmjeravanje kazni i na dokaze koje je dostavio pomoćnik državnog odvjetnika SAD-a, da ako bi podnositelju bila izrečena kazna doživotnog zatvora, ona ne bi bila neublaživa. Podnositelj zahtjeva mogao bi podnijeti molbu za predsjedničko pomilovanje ili za puštanje na slobodu iz samilosti. Također, dvojica podnositeljevih suokrivljenika također su prema Smjernicama za odmjeravanje kazni bila suočena s preporučenom kaznom doživotnog zatvora, no umjesto toga su osuđeni na sedamnaest odnosno dvadeset godina zatvora. Stoga je Okružni sud u UK smatrao da podnositelj nije dokazao da postoji stvarni rizik od povrede njegovih prava iz Konvencije zbog vjerojatne kazne koja bi mu bila izrečena ako bude osuđen u SAD. Okružni sud proslijedio je predmet državnom tajniku koji je naložio izručenje podnositelja zahtjeva. Žalbeni sud u UK odbio je podnositeljevu žalbu smatrajući da kazna doživotnog zatvora ne bi bila neublaživa.

Pred Europskim sudom, podnositelj zahtjeva je tvrdio da bi njegovo izručenje SAD-u predstavljalo povredu članka 3. Konvencije jer bi, u slučaju osude za kaznena djela koja mu se

stavljaju na teret, bio izložen riziku od izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.

Dana 12. lipnja 2020. Europski sud je donio privremenu mjeru kojom je odgodio izručenje podnositelja zahtjeva u SAD. Vijeće je temeljem pravila 72. Poslovnika ustupilo nadležnost za odlučivanje u ovom predmetu velikom vijeću.

Europski sud ponovio je već usvojena opća načela koja se odnose na kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta u domaćem kontekstu te u kontekstu izručenja.

1. Opća načela koja se odnose na kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta u domaćem kontekstu

U presudi [Kafkaris protiv Cipra](#) [VV] 2004.g. Europski sud je utvrdio da se može reći da zatvorenik osuđen na kaznu doživotnog zatvora ima izgleda za puštanje na slobodu ukoliko je kazna zatvora i *de iure* i *de facto* ublaživa. Stoga je u tom predmetu presudio da je mogućnost prijevremenog puštanja na slobodu, čak i kad donošenje takve odluke predstavlja diskrecijsku ovlast predsjednika države, dostatna da se utvrdi da takva mogućnost postoji.

Europski sud je 2013.g. u presudi [Vinter i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine](#) ponovno razmatrao kako utvrditi može li se u nekom predmetu kazna doživotnog zatvora smatrati ublaživom. Utvrdio je sljedeća načela:

- i) U kontekstu kazne doživotnog zatvora, članak 3. Konvencije treba tumačiti tako da zahtjeva ublaživost kazne, u smislu preispitivanja koje omogućuje da domaće vlasti razmotre jesu li neke promjene u životu zatvorenika toliko značajne i je li ostvaren takav napredak prema rehabilitaciji tijekom izdržavanja kazne, da nastavak boravka u zatvoru ne bi više bio opravdan nikakvim legitimnim penološkim osnovama.
- ii) S obzirom na slobodu procjene koju treba dati državama ugovornicama u stvarima kaznenog pravosuđa i odmjeravanja kazni, zadatak Europskog suda nije propisivati oblik (izvršni ili sudbeni) u kojem bi se trebalo provesti takvo preispitivanje niti kada bi se trebalo provesti. Ujedno, poredbeno i međunarodno pravo pokazuju jasnu potporu instituciji posebnog mehanizma koji jamči preispitivanje najkasnije dvadeset pet godina nakon izricanja kazne doživotnog zatvora, s daljnjim periodičnim preispitivanjima nakon toga.
- iii) Kada domaće pravo ne predviđa mogućnost takvog preispitivanja, kazna doživotnog zatvora neće ispuniti standarde iz članak 3. Konvencije.
- iv) Iako je zahtijevano preispitivanje budući događaj koji nužno slijedi nakon izricanja kazne, zatvorenik osuđen na kaznu doživotnog zatvora ne bi trebao biti obavezan čekati i odslužiti neodređeni broj godina kazne prije nego što bi mogao podnijeti prigovor da zakonski uvjeti povezani s njegovom kaznom ne ispunjavaju zahtjeve iz članka 3. Konvencije u tom pogledu. Nadalje, zatvorenik osuđen na kaznu doživotnog zatvora ima pravo znati, na početku odsluženja svoje kazne, što mora učiniti da bi bio razmatran za puštanje na slobodu i pod kojim uvjetima, uključujući kada će doći do preispitivanja njegove kazne ili kada bi se ono moglo zatražiti. Posljedično, tamo gdje domaće pravo ne predviđa nikakav mehanizam ili

moгуćnost preispitivanja doživotne kazne zatvora, nespojivost s člankom 3. po ovom osnovu nastaje već u trenutku izricanja doživotne kazne zatvora, a ne u kasnijoj fazi boravka u zatvoru.

U presudi [Murray protiv Nizozemske](#)¹ [VV] 2016.g. Europski sud je dodatno utvrdio koje zaštitne mehanizme država mora uspostaviti kako bi se osigurala djelotvornost sustava preispitivanja kazne doživotnog zatvora. Posebice, domaća tijela prilikom preispitivanja doživotne kazne zatvora moraju provesti stvarnu ocjenu relevantnih informacija, te zatvoreniku moraju biti osigurana dovoljna postupovna jamstva. To znači da mu treba omogućiti pristup sudskom preispitivanju kako bi ga se zaštitilo od bilo kakvih propusta. Prilikom procjene je li kazna doživotnog zatvora *de facto* ublaživa, domaća tijela mogu koristiti statističke podatke o prethodnom korištenju mehanizma za preispitivanje doživotne kazne zatvora.

2. Opća načela koja se odnose na kazne doživotnog zatvora bez uvjetnog otpusta u kontekstu izručenja

Obveza suradnje država u predmetima izručenja u međunarodnim kaznenim stvarima podložna je obvezi poštovanja apsolutne zabrane zlostavljanja na temelju čl. 3. Konvencije ([Khasanov i Rakhmanov protiv Rusije](#) [VV], st. 94.). Naime, u situaciji kada je opravdano vjerovati da bi osoba u državi moliteljici bila izložena stvarnom riziku od podvrgavanja zlostavljanju, može se aktivirati obveza države koja izručuje na temelju navedene konvencijske odredbe ([Soering protiv Ujedinjene Kraljevine](#), [VV], st. 88.). Kako bi se utvrdilo postoji li rizik od zlostavljanja, potrebno je ispitati predvidive posljedice slanja podnositelja zahtjeva u zemlju odredišta ([F.G. protiv Švedske](#)² [VV], st. 120.). To svakako uključuje procjenu situacije u državi moliteljici u smislu zahtjeva članka 3. Konvencije.

Mogućnost da bi pojedinac mogao predstavljati ozbiljnu prijetnju zajednici ako se ne izruči ni na koji način ne smanjuje stupanj rizika od zlostavljanja kojem bi on mogao biti podvrgnut nakon povratka. S obzirom na apsolutnu prirodu zabrane na temelju čl. 3. Konvencije, ta se dva rizika ne mogu odmjeravati jedan s drugim.

Što se tiče tereta dokazivanja, podnositelj u načelu treba predočiti dokaze o postojanju bitnih razloga za vjerovanje da bi u slučaju da se provede mjera na koju se žali, on bio izložen stvarnom riziku od podvrgavanja postupanju protivnom članku 3. Konvencije. Ako su takvi dokazi predočeni, na tuženoj je državi otkloniti sve sumnje koje su ti dokazi uzrokovali ([Saadi protiv Italije](#), st. 129.).

U presudi [Trabelsi protiv Belgije](#), 2014.g. Sud je primijenio kriterije iz presude [Vinter i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine](#) na kontekst izručenja i utvrdio da bi izručenje podnositelja zahtjeva predstavljalo povredu članka 3. Konvencije jer niti jedan od postupaka predviđenih u državi moliteljici nije zadovoljavao kriterije preispitivanja koji zahtijevaju od nacionalnih vlasti da utvrde, na temelju objektivnih, prethodno utvrđenih kriterija s kojima je zatvorenik bio dobro upoznat u vrijeme izricanja doživotne kazne zatvora, je li se zatvorenik tijekom izdržavanja kazne promijenio i napredovao do te mjere da daljnje služenje kazne više ne bi moglo biti opravdano legitimnim penološkim razlozima.

¹ Sažetak je dostupan na [hrvatskom jeziku](#).

² Sažetak je dostupan na [hrvatskom jeziku](#).

Budući da se Europski sud u presudi *Trabelsi protiv Belgije* nije kao preliminarnim pitanjem bavio pitanjem postoji li stvarni rizik da će podnositelj zahtjeva biti osuđen na doživotnu kaznu bez mogućnosti uvjetnog otpusta, ali je s druge strane ispitao jesu li, u trenutku izručenja, u cijelosti zadovoljeni kriteriji iz presude *Vinter i drugi protiv Ujedinjene Kraljevine*, Europski sud je u ovoj presudi odlučio promijeniti svoje stavove iz presude *Trabelsi protiv Belgije*. Iako se u domaćim predmetima moraju primjenjivati načela navedena u presudi *Vinter i drugi*, Europski sud je istaknuo da je u kontekstu izručenja potreban prilagođen pristup.

Taj prilagođeni pristup sastoji se od dvije faze:

1. Ocjene je li podnositelj zahtjeva dostavio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti postojanje utemeljenih razloga za vjerovanje da u slučaju osuđujuće odluke postoji stvarni rizik izricanja kazne doživotnog zatvora bez mogućnosti uvjetnog otpusta.
2. Ocjene postoji li, od trenutka izricanja kazne, mehanizam preispitivanja koji domaćim vlastima omogućuje razmatranje napretka zatvorenika prema rehabilitaciji ili bilo koja druga osnova za puštanje na slobodu na temelju njegovog ili njenog ponašanja ili drugih relevantnih osobnih okolnosti.

U pogledu minimalnog stupnja ozbiljnosti zlostavljanja, a uzimajući u obzir apsolutnu zabranu zlostavljanja temeljem čl. 3. Konvencije, ne postoji razlika između minimalnog stupnja ozbiljnosti potrebnog za dosezanje praga iz članka 3. u domaćem kontekstu i minimalnog stupnja potrebnog u izvanteritorijalnom kontekstu. Nadalje, već je dobro utvrđena praksa Europskog suda da će izručenje osobe koje provede država ugovornica dovesti do problema na temelju članka 3. Konvencije ako je opravdano vjerovati da bi dotična osoba u državi moliteljici bila izložena stvarnom riziku od podvrgavanja postupanju suprotnom članku 3. Konvencije (*Soering protiv Ujedinjene Kraljevine*, stavak 88).

Primjenjujući gore navedena načela na ovaj konkretni predmet, a uzimajući u obzir da je podnositelj zahtjeva tvrdio da bi u slučaju njegove osude za kaznena djela za koja ga se tereti, kazna doživotnog zatvora predstavljala povredu članka 3. Konvencije jer bi bila i *de facto* i *de jure* neublaživa, Europski sud je istaknuo da je potrebno prvo ispitati je li podnositelj zahtjeva predočio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti postojanje utemeljenih razloga za vjerovati da bi, ako bi bio izručen, bio izložen stvarnom riziku od podvrgavanja postupanju protivnom članku 3. Konvencije. Ako je predočio takve dokaze, potrebno je odgovoriti na drugo pitanje, a to je postoji li mehanizam za preispitivanje kazne koji bi omogućio vlastima države moliteljice razmatranje njegovog napretka prema rehabilitaciji ili bilo koje druge osnove za puštanje na slobodu na temelju njegovog ponašanja ili drugih relevantnih osobnih okolnosti.

Europski sud je kao polaznu točku u odgovoru na prvo pitanje uzeo ocjenu nacionalnih sudova koji su imali priliku detaljno ocijeniti dokaze u postupcima u kojima je SAD bio stranka. Okružna sutkinja je primijetila da su kazne doživotnog zatvora rijetke u slučajevima trgovine drogom, izrečene su u samo 0,3% svih predmeta u 2013. godini, te u manje od jedne trećine slučajeva trgovine drogom te iste godine. Okružna sutkinja uputila je na dokaze pomoćnika Državnog odvjetnika SAD-a koji je naveo kako nije vjerojatno da bi podnositelju zahtjeva bila izrečena kazna doživotnog zatvora po bilo kojoj točki optužnice, te da je još manje vjerojatno da bi mu bile izrečene konsekutivne kazne. Stoga je bilo vjerojatno da će mu biti izrečena kazna koja omogućuje njegovo puštanje na slobodu prije smrti. S druge strane, vještak podnositelja zahtjeva je utvrdio da je prije izricanja kazne doživotnog zatvora obično postojao preduvjet da je netko umro kao rezultat kaznenog djela. Razmotrivši dokaze, okružna sutkinja je utvrdila da je vjerojatno da će mu biti izrečena jedinstvena, a ne konsekutivne kazne ako bude osuđen za

više od jednog djela, ali po njenom mišljenju nije bilo moguće utvrditi koja bi mu kazna bila izrečena kad bi bio osuđen.

Za potrebe procjene "stvarnog rizika", što je prva faza dvostupanjskog testa, Europski sud je uzeo u obzir izvješće Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a iz veljače 2015. godine u kojem se navodi da su kazne doživotnog zatvora izrečene u manje od jedne trećine jednog postotka svih predmeta trgovine drogom u 2013. godini. Štoviše, Ministarstvo pravosuđa SAD-a uputilo je na Interaktivni priručnik Povjerenstva za odmjeravanje kazni SAD-a. Prema tom Interaktivnom priručniku godine 2019. u sjevernom okrugu Georgije, u kojem je optužen podnositelj zahtjeva, oko 65% kazni bilo je niže od raspona preporučenog Smjernicama za izricanje kazne SAD-a. Prema izvješću iz veljače 2015. godine smjernice za trgovinu drogom posebno predviđaju kaznu doživotnog zatvora za kaznena djela trgovine drogom samo ako je kao posljedica uporabe droge nastupila smrt ili teška tjelesna ozljeda, a okrivljenik je prethodno bio osuđivan za kazneno djelo trgovine drogom. Iako je jedan od članova podnositeljevog zločinačkog udruženja umro od predoziranja drogom, podnositelj zahtjeva nije prethodno osuđivan.

Iako je podnositelj zahtjeva tvrdio da njegova situacija nije usporediva sa situacijom članova njegovog zločinačkog udruženja jer su oni osuđeni nakon što su priznali krivnju za točku optužnice koja nije sadržavala tvrdnju da je njihovo nezakonito ponašanje dovelo do nečije smrti te se za njih nije vjerovalo da su jedan od glavnih šefova zločinačkog udruženja, u postupku pred velikim vijećem podnositelj zahtjeva nije predočio dokaze o optuženicima sa sličnim kaznenim evidencijama kao on koji su proglašeni krivima za slično ponašanje i osuđeni na doživotni zatvor bez mogućnosti uvjetne kazne. Nadalje, Europski sud je prihvatio da postoje mnogi čimbenici koji utječu na duljinu zatvorske kazne koja se izriče i da je, prije izručenja, nemoguće uzeti u obzir svaki zamisliv razvoj događaja ili svaki mogući scenarij koji bi se mogao odviti.

Uzimajući u obzir sve gore navedene čimbenike, Europski sud je zaključio da se ne može reći da je podnositelj zahtjeva predočio dokaze koji bi bili podobni potkrijepiti da bi ga njegovo izručenje SAD-u izložilo stvarnom riziku od postupanja koje bi doseglo prag ozbiljnosti za primjenu članka 3. Konvencije. Stoga Europski sud nije ispitivao postoji li u SAD-u mehanizam za preispitivanje kazne, već je zaključio da u slučaju izručenja podnositelja zahtjeva SAD-u ne bi došlo do povrede čl. 3. Konvencije.

Ovu analizu izradio je Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava. Analiza ne predstavlja službeni dokument Europskog suda za ljudska prava te nije obvezujuća za taj Sud.

© 2023. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava